

کوتاه از دیپلماسی

جدل توییت‌ری عراقچی با مقامات بریتانیا

● معاون وزیر خارجه ایران در توییت‌ر پاسخ به نخست‌وزیر بریتانیا نوشت: «بریتانیا تلاش می‌کند برای پرداخت بدهی‌های خود به ایران، که بیش از ۴۰۰ سال به طور غیرقانونی نگه داشته است، از ایران باج‌خواهی کند». سیدعباس عراقچی تأکید کرد: «این هرگز اتفاق نخواهد افتاد». عراقچی گفت: «از نظر ما هنوز توافق پابرجاست. زمان آن رسیده است که بریتانیا کار درست را انجام دهد و اجازه ندهد آمریکا این تبادل انسانی را تخریب کند». این دیپلمات ارشد یک روز پیش نیز خطاب به وزیر خارجه بریتانیا گفته بود: «آقای دومینیک راب؛ شما بهتر از هرکس دیگری می‌دانید که توافق برای آزادی ۱۰ زندانی - از جمله اونوشه آشوری- هفته‌ها پیش به سرانجام رسید اما دوستان شما در واشنگتن مانع آن شدند». عراقچی گفت: «آشوری و ۹ نفر دیگر توسط آمریکا برای اهداف سیاسی به گروگان گرفته شدند. امیدوارم این موضوع را برای مردم خود تشریح کنید.» توییت‌های عراقچی در واکنش به توییت‌های انتقادی بوریس جانسون نخست‌وزیر و دومینیک راب وزیر خارجه بریتانیا درباره تبادل زندانیان با ایران نوشته شده بود.

وزیر خارجه ژاپن در آستانه سفر به ایران: توکیو به دنبال همکاری قوی با تهران و ریاض است

● ایسنا؛ وزیر خارجه ژاپن تأکید کرد که کشورش به دنبال همکاری محکم با ایران و عربستان در راستای کاهش تنش و ایجاد ثبات در منطقه است. توشیمیتسو موتگی، وزیر خارجه ژاپن در گفت‌وگو با الشرق‌الاوسط به مسائل مختلف منطقه از جمله روابط توکیو با تهران و ریاض پرداخت. وی قرار است امروز یکشنبه سفری به هفت کشور خاورمیانه از جمله ایران را آغاز کند. وزیر خارجه ژاپن در بخشی از این گفت‌وگو تأکید کرد: «ژاپن با توجه به اینکه دوستی دیرینه و مستحکمی با ایران دارد، از وضعیتی برخوردار است که می‌تواند به صراحت با این کشور تبادل نظر کند». وی گفت: «برای مثال زمانی تنش‌ها در منطقه افزایش یافت و آبه شینزو، نخست‌وزیر پیشین ژاپن به ایران سفر کرد به طور مستقیم از رهبر ایران تلاش برای کاهش تنش‌ها و ایجاد ثبات را خواستار شد و از آن زمان به طور مداوم ارتباط در سطح رؤسا و وزرای خارجه وجود دارد». موتگی خاطرنشان کرد: «از زمانی که به‌عنوان وزیر خارجه روی کار آمدم شش مکالمه مستقیم و تلفنی با وزیر خارجه ایران انجام دادم». وزیر خارجه ژاپن در ادامه گفت: «ژاپن به دنبال همکاری محکم با کشورهای مربوطه از جمله ایران و عربستان به منظور مشارکت در کاهش تنش‌ها و ایجاد ثبات در خاورمیانه است.»

تحریم‌های جدید آمریکا علیه چند فرد حقیقی و حقوقی

● وزارت خزانه‌داری آمریکا چند شخص و نهاد را به ادعای دست‌داشتن در «فاجاع نفت» در راستای منافع سپاه، تحریم کرد. به گزارش ایلنا به نقل از اس‌یو‌نتیک، وزارت خزانه‌داری آمریکا در این راستا، از اعمال تحریم‌هایی علیه «محمود رشید الحسی»، شهروند عمان و شرکت‌های تحت کنترل وی شامل «نیمراپینترنشال»، «اوربیت پتروکمیکال تردینگ ال‌ال‌سی» و شرکت دریایی براوی» خبر داد. همچنین نفت‌کش «عمان پراید» تحت پرچم لیبریا، در لیست تحریمی وزارت خزانه‌داری آمریکا قرار گرفتند. این تحریم‌ها شامل مسدودکردن دارایی‌ها، ممنوعیت معاملات و جلوگیری از دسترسی به سیستم مالی ایالات متحده خواهد بود.

دیپلماسی

گزینه رئیسی، وزارت خارجه را در میانه چه ماجراهایی از وزیر خارجه روحانی تحویل می‌گیرد

پرونده‌های روی میز امیر عبداللهیان

روح‌اله نغعی، کابینه سیدابراهیم رئیسی در حال تشکیل است. گزینه‌های او برای وزارتخانه‌های مختلف معرفی شده‌اند و تکلیف جایگاه‌هایی که نیاز به رای اعتماد مجلس ندارد و با تصمیم مستقیم رئیس‌جمهور منصوب می‌شوند هم در همین روزها در حال مشخص شدن است. در چنین شرایطی در صحنه سیاسی کشور مسئله اصلی بررسی و گمانه‌زنی درباره سابقه، عملکرد و چشم‌انداز کار گزینه‌های کابینه سیدابراهیم رئیسی خواهد بود. در این میان حسین امیرعبداللهیان در شرایط خاصی برای تحویل‌گرفتن کرسی وزارت خارجه آماده می‌شود. چند پرونده مهم، روی میز کار وزیر خارجه باز هستند و اگر او رای اعتماد مجلس را بگیرد که به احتمال قریب‌به‌یقین خواهد گرفت، او باید به این پرونده‌ها و موضوعات رسیدگی کند. از میان این پرونده‌های روی میز او، پنج پرونده در شرایط ویژه‌ای هستند و توجه خاصی می‌طلبد. در واقع شرایط این پرونده‌ها به شکلی است که احتمالا

دست‌اندرکاران دیپلماسی آرزو می‌کردند این وضعیت با شرایط انتقال دولت هم‌زمان نمی‌بود و دولت مستقر و جاگرفته‌ای در ایران می‌توانست همین حالا با هماهنگی بیشتر درباره آنها تصمیم بگیرد، به جای اینکه فعلا فرایند جانشینی وزیر را طی کند و بعد تازه بازه زمانی آغازبه‌کار که بخشی از انرژی وزارت خارجه را خواهد گرفت، شروع شود. اما در کنار این پنج پرونده، یک مسئله نیز پیش‌روی امیرعبداللهیان خواهد بود که شاید نتیجه آن بر همه پرونده‌های دیگر سایه بیندازد و اگر بنا باشد تصمیم درباره آن به شکلی که برخی پیش‌بینی می‌کنند گرفته شود، احتمال بار آن پنج پرونده روی دوش وزیر خارجه سبک‌تر نیز خواهد شد. البته کاملا محتمل است که دیدار با زوک، مثل هر دولت دیگری، اتفاقات جدیدی رخ دهد و پرونده‌های تازه‌ای روی میز دیپلمات‌های دولت رئیسی بگذراند اما در این مرحله و در زمان تحویل‌گرفتن کار، آنها احتمالا باید برای این پنج موضوع و البته آن مسئله دیگر، خود را آماده کنند.

برجام و مذاکرات هسته‌ای، تعامل، تقابل یا فرسایش

قصد دولت حسن روحانی به سر رسید اما پرونده برجام به خانه‌اش نرسید. دولت روحانی و وزارت خارجه ظریف مشخصا آرزوی این را داشتند که درباره مهم‌ترین سوژه هشت سال کاری‌اش، به نتیجه‌ای برسند و دست‌انورد خود را پیش از رفتن احیا کنند اما علی‌رغم اینکه تا همین بهار به نظر می‌رسید این مهم در آستانه تحقق است و روحانی کشور را بدون تحریم تحویل خواهد داد. اما تصمیم به گونه دیگری گرفته شد و حالا موضوع مذاکرات احیای برجام و برنامه هسته‌ای ایران همچنان موضوع کشور است. دستگاه دیپلماسی ایران پس از اینکه نیروهای خود را شناخت و شکل گرفت، باید به سراغ این پرونده برود و تصمیم بگیرد که مذاکرات دراین‌باره را چگونه ادامه خواهد داد و به چه شکل در این معامله پیش خواهد رفت. اگر تیم دیپلماسی رئیسی از آنچه به دستش رسیده استفاده کند و برجام را احیا کند، ایران دوباره با دنیایی مواجه خواهد بود که در آن تحریم‌های فشار حداکثری اعمال نشده است و ایران در وضعیتی نسبتا عادی قرار خواهد گرفت. این وضعیت البته پیش‌تر هم ایجاد شده بود و به اعتقاد بسیاری ایران فرصت‌های این وضعیت را در نوبت پیشین قدر ندانست تا دوباره فضا برای عقب‌گرد ایالات متحده مهیا باشد. در شرایط احیای برجام دولت رئیسی باید تصمیم بگیرد که آیا این پرونده را صرفا به‌عنوان یک پرونده تمام‌شده کنار می‌گذارد یا آن را بستری و پایه‌ای برای اقدامات و تعاملات بعدی می‌کند که هم استفاده ایران از منافع

دیپلماسی

میلادی، یعنی تا پایان پاییز برگزار شود. این زمان‌بندی البته احتمالا مطلوب تیم دیپلماسی جدید نیز باشد چراکه تا آن زمان دولت جدید کاملا مستقر شده است و البته احتمالا مدتی هم فرصت داشته به چالش‌های فوری‌تر رسیدگی کند یا لاقال رسیدگی را شروع کند. در این فرایند، علاوه‌بر تعیین تکلیف نقش و جایگاه ایران در مسئله سوریه، رابطه ایران با دو همسایه مهمش، ترکیه و روسیه نیز درگیر است و این نیز موضوعی خواهد بود که دیپلمات‌های دولت رئیسی را درگیر خواهد کرد.

اسرائیل به دنبال فرصت

ترامپ رفت، بنیامین نتانیاو هم رفت اما اسرائیل نرفته است و در این زمینه هنوز با همان فرمان پیشین حرکت می‌کند. بهبود و افزایش روابط با دیگر کشورهای منطقه و همسایه‌های شمالی و جنوبی ایران همچنان برای اسرائیل مهم است. تل‌آویو همچنان با تمام توان در تلاش است که روی فرایند احیای برجام تأثیر بگذارد و نتهتیا از آن جلوگیری کند بلکه درساره دنیای پس از آن نیز روی تصمیم‌گیری واشنگتن و دیگر بازیگران تأثیر بگذارد و آنها را به سمت گزینه‌های جدی‌تر هل بدهد. اسرائیل البته در بهار کم‌کم قانع شده بود که برای پایان دوران تقابل هسته‌ای ایران و بازگشت وضعیت به چیزی شبیه وضعیت دوران اویاما آماده شود اما در هفته‌های اخیر، به ناگامی این گفت‌وگوها امیدوارتر شده است. مواجعه ایران با اسرائیل البته جنسی متفاوتی با مواجه‌اش با همه بازیگران دیگر دارد، از این لحاظ که هیچ‌گونه تماس و گفت‌وگوی مستقیمی در کار نیست و البته هم‌زمان در مناطقی مثل سوریه، تیر و تقفک نیز بین دو طرف ردوبدل می‌شود. اما در هر صورت، دستگاه دیپلماسی در دوران رئیسی چه در پرونده‌هایی مثل برجام، سوریه، جمهوری آذربایجان و دیگر کشورهای منطقه و چه به طور مستقیم، باید ایده و برنامه داشته باشد و آن را در نظر بگیرد.

فرمان دست وزارت خارجه است؟

اما مسئله بازیابی این را دارد که تمام این بحث‌ها را تا حدی بلاموضوع کند. دوران حسن روحانی از یک لحاظ تمایز مشهودی با دیگر دوره‌ها داشت و آن جایگاه وزارت خارجه در فرایندها بود. کمتر وزیر خارجه‌ای در سال‌های پس از پیروزی انقلاب به اندازه محمود جواد ظریف خود به یک برند صنعت داخلی و خارجی تبدیل شده و شخصا در پروژه‌های مختلف مؤثر بوده است. بدیهی‌ترین نشانه این تفاوت این بود که رسیدگی به پرونده مذاکرات اصلی آتاری جدی بر وضعیت منطقه خواهد داشت. اما اگر فرمان دوباره به سمت تقابل بچرخد یا حتی گفت‌وگوها ناکام بماند، چالش‌هایی که مدت‌هاست هم برای عربستان سعودی، هم برای ایران و هم برای دیگران در منطقه در‌سرسر آفریده است، ادامه خواهند داشت و دیگران ناچار خواهند بود با پذیرش ادامه تقابل درباره نوع تنظیم روابط خود با دو طرف تصمیم بگیرند.

داستان سوریه هنوز تمام نشده است

شاید دیگر در ذهن مخاطب ایران موضوع روحتانی به نظر برسد اما ماجرای سوریه هنوز به نقطه مشخص شدن تکلیف نرسیده است و گفت‌وگوها، تعامل و چالش بین ایران، روسیه و ترکیه بر سرر آن هنوز ادامه دارد. در واقع همین هفته گذشته دوباره سه کشور در نورسلطان افراسنتان گرد هم آمدند و آخرین گفت‌وگوها در این زمینه در دوران دولت روحانی را پی گرفتند. در پایان همین دیدار در ۱۷ تیر ماه، مقرر شد نشست بعدی کشورهای «فرایند آستانه» یعنی ایران، روسیه و ترکیه، تا پایان سال جاری

به مناسبت صدمین سالگرد امضای پیمان دوستی

ایران و ۲ پیمان تاریخ‌ساز ۱۹۲۱

شد. امان‌الله شاهی که بعد از تیز پور در حمایت علما و رهبران اقوام در سال ۱۹۱۹ به تخت شاهی نشست و اعلام استقلال کرد؛

مرزهای امن کشور خود را در همسایگی ایران جست‌وجو می‌کرد که بعدها به مهم‌ترین متحد این کشور نیز تبدیل شد و تعاملات رهبران دو کشور بستر بسیار مناسبی را برای تأمین اهداف دو کشور در ایجاد ثبات و توسعه در سایه هم‌زیستی مسالمت‌آمیز و روابط دوستانه و برادرانه فراهم کرد.

هر دو پیمان در شرایط گذار در نظام بین‌الملل بعد از جنگ جهانی اول و استقرار نظام نوین جهانی و نیز در شرایط گذار در ساختار نظام سیاسی سه کشور ایران، افغانستان و اتحاد جماهیر شوروی منعقد شد. در واقع خاتمه جنگ جهانی اول و تضعیف قدرت‌های مسلط جهانی و از جمله انگلستان که با امواج استقلال‌خواهی مستعمرات آغاز شد و در ایران نیز تضعیف مواضع استعمارگر پیر را به دنبال داشت که تبلور خود را در مخالفت مجلس دوره ششم مشروطه با قرارداد ۱۹۱۹ یافت و عملا مرگ قرارداد تحمیلی و یک‌جانبه کاکس و-توق‌الدوله را رقم زد.

پیمان‌های ۱۹۲۱ در زمانی منعقد شد که در هر سه کشور کم و بیش جدیدی از سیاست‌مداران با خاستگاه، اهداف و رویکردهای متفاوت اداره کشور و نظام سیاسی آن را بر عهده گرفتند. این پیمان‌ها همچنین نسل جدیدی از قراردادهای در اوایل قرن بیستم با هدف تأمین منافع متقابل، حسن هم‌جواری و هم‌زیستی

شش

ادامه از صفحه اول

نقشه راه نفت در دولت جدید

همچنین رشد فناوری‌های مربوط به انرژی‌های تجدیدپذیر و پاک رو به کاهش است. به این دلایل مهم‌ترین و راهبردی‌ترین برنامه صنعت نفت در شرایط ویژه کنونی، افزایش تولید نفت است که در دو بخش: یکی توسعه میدان‌های جدید نفت با اولویت میدان‌های مشترک و دیگر افزایش ضریب برداشت نفت از میدان‌های کنونی و در جریان است. به طور طبیعی بالابردن ظرفیت فنی و مهندسی افزایش ضریب برداشت نفت در هر دو بخش به صورت مؤسسان باید مدنظر قرار گیرد که این راهبردی‌ترین مسئله صنعت نفت در بلندمدت است. اما زمینه‌های اجرایی این طرح راهبردی بلندمدت از الان باید در شکل جذب سرمایه‌گذاری‌های کلان (۲۰۰ میلیارد) در یک بازه زمانی پنج‌ساله و همچنین جذب و به‌کارگیری فناوری‌های جدید، فراهم شود. ایران باید با استفاده از زمان هرچه می‌تواند نفت استخراج کرده و آن را به فروش رسانده و منابع حاصل از آن را در بخش‌های پربازده و ثروت‌آفرین سرمایه‌گذاری کند. در واقع منابع درآمدی حاصل از نفت باید از چرخه بودجه اجرایی خارج شده و به مهم‌ترین عامل تولید ثروت و کارآفرینی و نهایتا رفاه جامعه ایرانی تبدیل شود. بنابراین مهم‌ترین برنامه وزارت نفت در دولت جدید برنامه‌ریزی برای افزایش تولید نفت است. به طور طبیعی در اولین گام، بازگشت به بازارهای جهانی نفت از طریق رفع تحریم‌ها در دستور کار قرار خواهد داشت اما این ساده‌ترین و ابتدایی‌ترین اقدام است، اقدام اساسی، بنیادی و راهبردی، چنانکه بیان شد، جذب سرمایه‌گذاری‌های جدید داخلی و خارجی برای جبران عقب‌ماندگی‌های یک دهه اخیر در بخش بالادستی و تولید نفت و همچنین افزایش ظرفیت ضریب برداشت نفت از میادین نفت است. این مهم در مورد گاز آن هم پارس جنوبی که مهم‌ترین منبع تأمین گاز کشور است هم صادق است؛ چه اینکه عمر این میدان بزرگ به نیمه رسیده و لازم است تدارکات لازم جهت بالابردن ضریب فشار گاز در میدان صورت گیرد تا امکان برداشت بیشتر گاز از این میدان فراهم شود. بنابراین به نظر می‌رسد مسائل و مباحثی مانند جلوگیری از خام‌فروشی نباید مبنای تصمیم‌گیری در صنعت نفت باشد چراکه عدم خام‌فروشی با افزایش تولید نفت مایبنتی ندارد. نکته مهم و قابل توجه اینکه توسعه صنعت نفت در بخش پایین‌دستی و در حوزه پالایشی، پتروپالایشی و پتروشیمی نیز منوط به افزایش تولید نفت کشور است. بدون افزایش تولید نفت، توسعه‌های در جهت جلوگیری از خام‌فروشی صورت نخواهد گرفت. بنابراین آنچه در این زمینه مهم است، افزایش تولید به هر صورت و امکان است. به لحاظ بین‌المللی هم هرچقدر تولید نفت ایران در نقشه جهانی نفت بالاتر باشد، به همان میزان قدرت تأثیرگذاری بر بازارهای نفت بیشتر شده و در مقابل اثرپذیری از چالش‌ها و محدودیت‌ها کمتر می‌شود چراکه امروز در ساختار اقتصادی و سیاسی انرژی جهان و همچنین جماع بین‌المللی، بشکه‌های نفت حرف نخست را می‌زند. امیدواری بزرگ این است که وزیر معرفی‌شده به مجلس برای وزارت نفت، فردی است که این مسائل و شرایط را به خوبی درک می‌کند و در جهت آن حرکت خواهد کرد. تأمل در برنامه پیشنهادی ایشان نیز حکایت از اولویت افزایش تولید نفت دارد که از اهمیت بالایی برخوردار است.

اسناد جدید کودتای ۲۸ مرداد

از نکات جالب دیگر اسناد ارائه‌شده در این کتاب، طرح نقشه کودتا معروف به ژاکس است. این طرح نتیجه تلفیق طرح دستگاه جاسوسی آمریکا (سیا) و انگلستان (ام‌ای‌۶) است که شامل چهار بخش است: ۱- تطمیع و دادن رشوه به مخالفان دکتر مصدق و مطبوعات وابسته به آنان در حمله به سیاست‌های دولت و شخص دکتر مصدق. ۲- اختلا در اقتصاد ایران با تحریم نفتی، هر چند به علت اینکه صدور نفت در آن زمان حدود ۱۰ درصد تولید ناخالصی ملی را تشکیل می‌داد، چندان مؤثر واقع نشد. ۳- تهدید شاه برای همراهی او با کودتا. ۴- عملیات کودتا برای استفاده از واحدهای ارتش و تهران و خارج پایتخت و سازمان‌دهی نیروی سرکوبگر خیابانی، جالب اینکه نقش ام‌آی‌۶ در به راه انداختن نیروهای سرکوبگر میدانی و شرکت در قتل افشار طوس (رئیس شهریارنی) در این زمینه بسیار اساسی است. از اسناد جالب دیگر این کتاب، حمایت مالی سیا از مخالفان دکتر مصدق، به‌ویژه هم‌راهان اسبق او است. نکته دیگر اینکه در این اسناد اشاره شده است که حزب توده دینک چندانی در براندازی دولت ندارد؛ هرچند که آمریکا و انگلیس سعی می‌کنند با ایجاد وحشت باعث همراهی مخالفان دکتر مصدق با کودتاکران شوند. براساس این اسناد، آبراهامیان تخمین می‌زند که سیا در حدود یک میلیون دلار و ام‌آی‌۶ حدود ۷۰ هزار پوند برای کودتای هزینه کرده باشند. آبراهامیان علاوه بر این اسناد گاهی به خطرات افراد سیاسی آن دوران اشاراتی دارد و گاهی نیز تحلیل‌های خود بر آن افزوده است. هرچند بعد از حدود ۷۰ سال از کودتای ۲۸ مرداد بسیاری از اسرار آن گفته شده است؛ ولی هنوز نکات مهم بسیاری نیز وجود دارد که آبراهامیان براساس این اسناد برخی از آنان را توضیح می‌دهد. خواندن این کتاب را به همه ایران‌دوستان علاقه‌مند به تاریخ این سرزمین توصیه می‌کنم. پاینده باد ایران.

رئیس بخش پیوند اعضای دانشگاه ابالتی نیویورک

منبع: دیپلماسی ایرانی